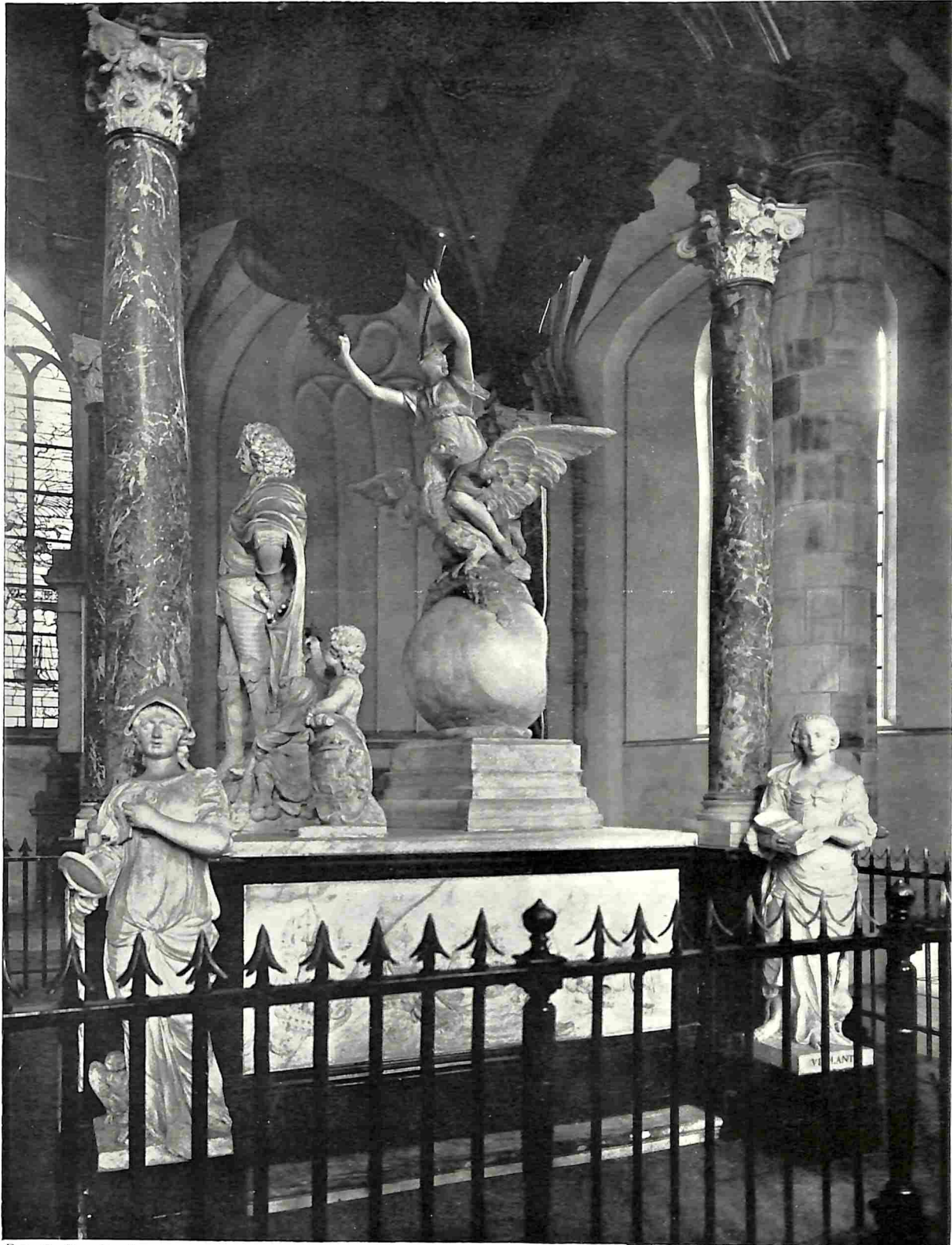

BUITEN

20^E JAARGANG N^O. 21.

ZATERDAG 22 MEI 1926.

Foto C. Steenbergh.

HET PRAALGRAF VAN ADMIRAAL VAN WASSENAER, HEER VAN OBDAM,
IN DE GROOTE OF ST. JACOBSKERK TE 'S-GRAVENHAGE.

Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET PRAALGRAF VAN ADMIRAAL VAN WASSENAER, HEER VAN OBDAM, IN DE GROOTE KERK TE 'S GRAVENHAGE (ILL.)	BLZ. 241
DE VINGER VAN HET NOODLOT, DOOR HEADON HILL (21)	BLZ. 242
OUD- EN NIEUW-DEN HAAG (VERVOLG) (GEÏLL.), DOOR HAGANUS	BLZ. 244—247
EEN EIGENAARDIGE BRANDWEER, DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 246
WILDE ZWANEN, DOOR H. E. KUYLMAN	BLZ. 247
VOGELMELK (GEÏLL.), DOOR V.	BLZ. 248
KAMAL (GEÏLL.), DOOR D.	BLZ. 248—249
NAALDBOOMEN (CONIFEREN) (GEÏLL.), DOOR V.	BLZ. 249
EEN MOOI STADSGEZICHT TE ZUTPHEN (GEÏLL.), DOOR J. GIMBERG	BLZ. 249—250
HET LINNAEUSTORENTJE TE HARDERWIJK (GEÏLL.), DOOR K. L. SCHAMP	BLZ. 250—251
KONINGEN IN BALLINGSCHAP, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS (17)	BLZ. 251
OP TEXEL (ILLUSTRATIE)	BLZ. 252

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74-76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie” of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

DE VINGER VAN HET NOODLOT

door

21) HEADON HILL.

DE RTIGSTE HOOFDSTUK.

GLUIPERIGE BILL KRIJGT BEROUW.

DE klok van St. Martins Kerk had pas den eersten slag van zessen doen hooren, toen Alf Grinstead zich vrij voelde om op zoek te gaan naar zijn meester, Kapitein Norman Slater. De kapitein was niet teruggekeerd, het was dus zeer waarschijnlijk, dat de tegenslag, dien hij half had verwacht, hem had getroffen. Hij sloot de buitendeur van de verdieping in Jermyn Street en verliet het huis.

Hij had voorbereidselen gemaakt om het spoor van zijn meester te volgen. Een knaap wachtte hem met een motorfiets en hij tufte over den grooten weg, die noordwaarts uit Londen loopt. Kapitein Slater had hem gezegd, dat hij inlichtingen zou kunnen krijgen in The Bull te Beaconsfield en hij rende regelrecht naar the Bull.

Evenals toen Norman het den vorigen dag vond, was ook nu de herberg gehuld in een slaperige rust. Er was een licht bij de glazen vestibule-deur en een voor het raam van de koffiekamer, maar zooals het paste voor iemand uit zijn stand, ging hij niet naar het gedeelte van het huis, dat voor zijn meerderen bestemd was, doch hij bracht zijn fiets naar een binnenplaats waar een geschilderd handje wees naar de gelagkamer.

Een buffetjuffrouw met goudgeel haar en een chrysanthemum op haar weelderigen boezem, was druk bezig glazen te spoelen achter de toonbank. Zij was heel alleen in de gezellige kamer, daar de bezoekers nog niet voor hun avonddrink bijeen gekomen waren, en zij verwelkomde den knappen, jongen ex-soldaat met haar liefsten glimlach.

„Kom je mij een beetje opvroolijken, vriendje?” vroeg zij vleierend over de toonbank. „Wat zal het zijn?”

Alf bestelde een glas bier en dronk er langzaam van. Hij was een verstandige jongen en verzuimde niet, met zijn oogen het juffertje over den rand van zijn glas toe te lachen.

„Blijf je lang in de stad?” vroeg zij toen, de vraag uitsprekend, waarop hij had gewacht.

„Dat hangt ervan af of ik mijn kameraad kan vinden”, was het antwoord. „Als hij hier blijft, blijf ik ook. Zoo niet, dan zal ik moeten dorrijden tot ik hem vind. Hij zou gisteren middag of avond hierheen zijn gekomen. Ik ben benieuwd of u mij kunt helpen?”

„Als hij half zoo aardig was als jij, weet ik zeker dat hij niet in mijn gelagkamer is geweest. Ik zou hem niet zoo makkelijk vergeten zijn”, gichelde de buffetjuffrouw, erbij voegend dat den vorigen dag alleen maar koetsiers en dergelijk volk aan haar toonbank geweest waren, tot de plaatselijke „vaste klanten” 's avonds waren gekomen. „Maar het spreekt vanzelf”, haastte zij zich, hem nog meer vleierend, te verklaren, „dat uw vriend, als hij van uw stand is, naar de koffiekamer zal zijn gegaan”.

Alf Grinstead was wel heel zeker, dat Kapitein Norman Slater daarheen zou zijn gegaan, maar dat wilde hij niet erkennen.

„Dat zou hij zeker gedaan hebben, als hij u niet op de binnenplaats had gezien, miss”, antwoordde hij galant. „Ik ben benieuwd of er een middel is om dat te vernemen zonder mij van uw bekoorlijke tegenwoordigheid te berooven?”

Met een coquette beweging van haar hoofd drukte de schoone Hebe op een knopje achter de toonbank, zeggend dat misschien de kellner William in staat zou zijn de gevraagde inlichtingen te geven. Na een minuut slofte de oude man binnen, die Norman had bediend.

„Jenever voor mij”, hijgde hij heesch, nauwelijks lettend op den bezoeker voor de toonbank en overtuigd dat hij de reden wist, waarom hij werd geroepen.

„Die meneer wil je iets vragen”, zei de kellnerin, op een wenk van Grinstead het glaasje vol schenkend.

„Met plezier, m'neer. Alles wat ik weet is tot uw dienst”, zei de oude kerel, zich naar Alf keerend en de helft van het glas leeg drinkend.

Ofschoon William slechts weinig belangstelling had getoond voor den jongen man, die hem tracteerde, was Alf rechttop gaan zitten bij het binnenkomen van de verschijning in de kale, zwarte jas en het gekreukelde overhemd. Hij zwaaide zijn glas als antwoord op den dank van zijn gast, maar terzelfdertijd liet hij zijn strengen blik in de oogen van den ander rusten.

„Gluipeerige Bill!” zei hij kalm. „Ik dacht wel dat ik mij niet kon vergissen in die sluwe kijkers en dat gerimpelde snuit. Zoo, zoo, profiteer je weer eens van je tijdelijke vrijheid, vrindje?”

De kellner beefde als een riet. Toen legde hij zijn vinger op zijn lippen en schoof, Alf wenkend, naar de binnenplaats.

„Jij stomme ezel”, zei hij, toen Alf hem naar buiten was gevolgd. „Je wil mij toch niet verklappen bij die meid?”

„Niet als je je fatsoenlijk gedraagt”, antwoordde Alf streng.

En hij sprak heel eerlijk, want hij verlangde niet dit menschelijk wrak te schaden, wiens misdadige levensloop als een kruimeldief hij had vernomen toen hij in voor-oorlogstijd korten tijd samen met hem in een Londensch hotel was werkzaam geweest. Zelfs in dien lang vervlogen tijd was Gluipeerige Bill geweest voor zijn wangedrag en de herhaalde boeten daarvoor in de gevangenis.

„Je was zoo'n lieve jongen als piccolo in de Colossus”, dreinde de oude man. „Vraag maar wat je verlangt”.

Alf kreeg dus een eerlijk antwoord op zijn eerste vragen. Ja, een gentleman zooals hij beschreef, was den vorigen avond in The Bull geweest en had gevraagd naar een jonge dame, die vroeger op den dag daar had geluncht. Tot op zekere hoogte was William in staat geweest aan zijn nieuwsgierigheid te voldoen en de heer was weggegaan, na hem een goede fooi te hebben gegeven. Na deze woorden keek de kellner overal heen behalve in het eerlijke gezicht tegenover hem. Hij moest verscheiden malen zijn lippen met zijn tong bevochtigen gedurende zijn verhaal. Toen hij zweeg greep Alfs witte dasje opzij.

„Jij valsch, oud zwijn!” gromde hij. „Vertel nou de rest. Je hebt me niet de helft verteld. O, ik ben er! Je bent omge-

kocht door die andere lui. Je leelijke snuit is als een open boek voor menschen als ik”.

„Sla iemand niet, die oud genoeg is om je grootvader te zijn”, snikte de kellner, zich loswingend uit den greep van den ander. „Ik zal de heele zaak eerlijk opbiechten, Alf, ofschoon er geen kwaad kan steken in wat ik heb gedaan”.

„Kwaad, gemeene pad? Je bent misschien omgekocht door den kerel, die mijn meester tracht te vermoorden — den besten meester, dien iemand kan hebben”.

„Ik geloof je. Hij heeft mij zoo royaal behandeld, dat ik sedert berouw heb gehad”, hilde de oude huichelaar. „Hij heeft mij meer gegeven dan de andere kerel. Ik zal je de waarheid vertellen, de heele waarheid, zoowaar helpe mij God!”

In den ochtend van den vorigen dag was een heer in de koffiekamer gekomen en voor een woord tusschen hen was gewisseld, had hij William naar lichaam en ziel gekocht met een bankbiljet van een pond. Het eenige wat hij te doen had was, iemand onder de volgende omstandigheden een stukje papier te geven:

Een jonge dame kon misschien voor den lunch naar de herberg komen. Hij moest haar een tafeltje bij het raam geven, dat op de straat uitzag. Zij zou waarschijnlijk teleurgesteld zijn door het niet verschijnen van iemand, die beloofd had haar te ontmoeten, en tijdens den lunch zou zij buiten gewenkt worden door een vrouw, die haar een boodschap bracht. Bij haar terugkomst in de koffiekamer, zou zij bijna zeker haar rekening betalen en haastig vertrekken.

„Alles is net zoo gebeurd”, vervolgde de oude schurk. „Niet genoeg om een vlieg kwaad te doen, zou men zoo zeggen. Maar nou komt waar ik het meeste te doen had. Later op den dag zou een jonge kerel naar het meisje komen informeeren en ik moest hem vertellen wat ik jou ook heb verteld. Het eenige verschil was dat ik op slimme manier en zonder argwaan te wekken hem moest zeggen, dat ik een papiertje had gevonden dicht bij de plaats waar het juffie aan de tafel bij het raam had gezeten”.

„Die verwenschte schurk had je zeker het papiertje gegeven, hè?” siste Alf.

„Spreekt vanzelf. Ik zou niet geweten hebben, wat ikzelf erop had moeten zetten”.

„Wat stond er dan in?” stoof Normans trouwe knecht op.

„Precies de woorden weet ik niet meer”, antwoordde William. „Maar ze vertelden de jonge dame dat degene, die haar zou komen bezoeken, haar wachtte in het huisje van den boschwachter. De jonge m'neer sprong op zijn motorfiets en schoot als een bezetene de straat door”.

Alf begon het te begrijpen. Hij wist, dat hij in Beechwood was en dat zijn meester soms op Beechwood Grange voor de jacht logeerde. Bovendien had hij een sterk vermoeden wie de jonge dame was, die zijn meester in deze moeilijkheden had gebracht. Een verliefd man kan zijn grootste geheim niet geheel voor zijn knecht verbergen.

Doch voor hij verdere vragen kon stellen, was er een groote drukte op straat voor de herberg en men kon op de binnenplaats de koplichten zien van een auto die voor den hoofdingang was blijven stilstaan. Williams knieën trilden van opwinding.

„Ben je klaar met mij?” smeekte hij. „Die lui in den wagen zullen mij noodig hebben. Ik beloof je, dat ik zal terugkomen als ik ze heb bediend. Ze zullen niets noodig hebben dan wat te drinken of misschien wat koud vleesch.”

„Ik zal op je wachten”, zei Alf grimmig.

William verdween in den zij-ingang en Alf slenterde over de binnenplaats naar de inrijpoort. Twee auto's waren voor het hotel blijven stilstaan; de eerste, een ruime limousine, waar de reizigers reeds uitgestapt waren, de andere een open reiswagen met een groote massa bagage in de tonneau. Alf zag den heer en de dame uit de limousine, beiden in zware bontjassen, terwijl zij de herberg binnentraden. De vijf mannen, die in den tweeden wagen gereisd hadden, konden moeilijker hun voertuig verlaten, daar zij zich moesten loswerken uit hun plompe *impedimenta*. Zij zagen eruit als werktuigkundigen, en volgden de twee anderen door de voordeur, babbelend en lachend.

Alf keerde terug naar de gelagkamer en doodde den tijd met het aanhalen van de buffetjuffrouw. Zij begonnen juist elkander te vervelen toen William weer binnen slofte.

„Een troep apen”, zei hij vol afkeer. „Veertien consumpties en slechts twee kwartjes voor den kellner. Filmlui, op weg om een opname te doen in het bosch van Beechwood, zooals ik uit hun geklets heb gehoord. Volgens hun meening was het

wat fijns. Sir Zoo-en-zoo gaat een molenruïne in brand steken om ze een handje te helpen”.

Alf begreep de beteekenis van die woorden; hij knikte de buffetjuffrouw toe en rende naar de binnenplaats. Hij greep zijn motorfiets en bracht ze in beweging juist toen de film-menschen in hun auto's stapten. Hij was buiten de stad, doch kende slechts vaag de richting van den weg naar Beechwood Grange. Eensklaps hoorde hij het geraas der auto's achter zich.

Hij maakte onderweg snel een plan. Hij zou de kunstmakers de eerste vijf mijlen vóór blijven en dan zou hij ze volgen en achter hen aan rijden. Hij had van zijn meester gehoord, dat het huisje van den houtvester op het Glenister landgoed midden in de bosschen stond en in het midden van het bosch was de plek waar de oude molen verbrand zou worden. De menschen die van dien brand zouden profiteeren, moesten zijn gidsen zijn.

Zoo tufte hij over den grooten, eenzamen weg en een poosje lang ging alles goed. Maar het noodlot had het anders beschikt en zijn voorband sprong. Hij verloor zijn macht over het stuur, de machine viel om en hij vloog uit het zadel. Hij sloeg ondersteboven en bleef half bewusteloos liggen tot de auto's kwamen aanrijden. Gelukkig zag de eerste chauffeur iets op den weg liggen en kon hij de groote limousine nog juist doen stilstaan. De chef van het Amphibian Film Syndicate was in een wip op den weg, terwijl „Miss Maud Blair” haar hoofd buiten den wagen stak om te zien wat er aan de hand was.

„Een motorfiets-ongeval”, verklaarde Mr. Wommersley na een blik op de geruïneerde fiets. „Kerel is dood, geloof ik. Jammer dat wij zoo'n haast hebben, anders zouden wij het toestel kunnen gebruiken en een lijk-opname doen. Het had in een film gebruikt kunnen worden. Nu moeten wij dat zootje uit onzen weg ruimen”.

Maar Alf, die reeds op de been trachtte te komen, was allesbehalve dood. Niet slechts was hij levend, maar hij was zeer verontwaardigd.

„Ik ben je zeer verplicht”, zei hij. „Ik poseer niet voor films zonder een getekend contract. Het zou vriendelijker van je zijn mij in je auto mee te nemen naar je plaats van bestemming”.

„Waarachtig, jij bent een sportsman”, riep Mr. Wommersley uit. „Waar ga je heen?”

„Beechwood Grange”, antwoordde Alf. „Ik ben een vuurwerkmaker — een expert in het in brand steken van dingen. Het zou mij niet verwonderen als wij hetzelfde doel hadden. Ik ben door een idioten baronet aangenomen om een molen in brand te steken”.

Mr. Wommersley drukte hem krachtig de hand en riep zijn helpers om de beschadigde motorfiets tusschen een heg te gooien.

„Stap hier in”, zei hij en opende de deur van de limousine. „Maudie, dat is de brandstichter. Een geluk dat wij hem gevonden hebben — he?”

„Miss Maud's” groote oogen bleven een oogenblik rusten op den jongen man, die op de kussens naast haar neerviel en een zucht kwam over haar lippen toen zij bemerkte, dat hij een vreemde was. Zij kende zooveel menschen. Het zou heel lastig zijn geweest als „de brandstichter” een kennis was uit haar vroegere Beechwood-dagen toen zij Sally Grimes heette.

„Arme jongen”, mompelde zij. „Hier, laat ik je eens afschuiëren. Je bent toch niet ernstig bezeerd?”

„Neen, mevrouw”, antwoordde Alf. „Ik zal zoo lekker als kip zijn, wanneer ik op tijd mijn werk kan doen”.

EENENDERTIGSTE HOOFDSTUK.

DE INSPECTEUR HEEFT HET DRUK.

Wij hebben Inspecteur Wagge in de serre verlaten, kijkend naar den hoofdingang van de Grange, na zijn belangrijk onderhoud met Simon Trickey. Na eenige minuten werd Mrs. Coningsby door den buigenden Hinkley uitgelaten en liep snel de oprijlaan af naar het hek. Vermoedend dat Mr. Trickey zou wachten op zijn verraderlijke zuster, volgde hij haar ongezien en kon getuige zijn van hun ontmoeting. Hij verborg zich achter een eik in de heg om het park, ten einde een mogelijk treurspel te voorkomen. Maar het slot was dat hij zijn best moest doen om niet in lachen uit te barsten. Simon zat op het hek, toen Mrs. Coningsby de oprijlaan kwam aftrippelen. Hij klom eraf, liep naar het midden van den weg en nam met een zwaai zijn smerigen hoed af.

(Wordt vervolgd).

Foto C. Steenbergh.

HET PLEIN, MET DE DEPARTEMENTEN VAN OORLOG EN JUSTITIE. RECHTS HET STANDBEELD VAN WILLEM DEN ZWIJGER.

OUD- EN NIEUW-DEN HAAG.

II.

RONDOM den Hofvijver loopende langs den Langen en Kortten Vijverberg, die wij aan het einde van ons eerste artikel na rechten besproken, hebben we op het Plein terecht, na rechts het Mauritshuis, het bekende Torentje en de derde poort van het Binnenhof te hebben aanschouwd. ☞ Alvorens een en ander over het Plein te vertellen, dienen toch even een paar woorden aan Mauritshuis en Torentje gewijd. Over het bekende museum kunnen wij kort zijn, omdat de traditie nu eenmaal wil, dat wel veel vreemdelingen, doch slechts weinig Nederlanders belangstelling toonen voor de schilderijen-verzameling, die in dit schitterend ingerichte oude paleisje is onderdak gebracht. De „Anatomische Les” van Rembrandt en „De Stier” van Potter zijn zoowat de eenige schilderijen, die de gemiddelde Nederlander der beschouwing waardig keurt. De rest gaat hij stilzwijgend en onbekeken voorbij. ☞ Tusschen het Mauritshuis en het gebouwen-complex van het Binnenhof, als uiterste post naar de zijde van den Kortten Vijverberg, bevindt zich het Torentje, op den hoek van hetgeen destijds de tuin was van de kastelenye. In het jaar 1443 is daar een achtkantig zomerhuisje opgetrokken, dat weliswaar later dikwijls verbouwd en gewijzigd is, ten slotte met een torenspitsje in renaissance-stijl is bekroond, maar dat nog steeds voortleeft als het in de vaderlandsche politiek meest bekende en heetst begerde regeeringsvertrek: Het Torentje! ☞ Tot 1849 heeft de bovenkamer van dat hoektorentje gediend als bureau van den secretaris-generaal van Binnenlandsche Zaken, maar daarna heeft de toenmalige minister, Thorbecke, er zijn intrek genomen en het voorbeeld van „den grooten Thor” hebben alle opvolgende ministers van Binnenlandsche Zaken gevolgd. Eerst Dr. Abraham Kuyper heeft in de jaren van zijn ministerschap van 1901—1905 het Torentje versmaad en zich een andere werkkamer in het departement laten inrichten. Maar na diens ministerieel val is het Torentje in eere hersteld en het toeval wil, dat heden ten dage de vroegere secretaris-generaal van Binnenlandsche Zaken, tevens secretaris-generaal in algemeenen dienst, Mr. J. B. Kan, thans als minister van Binnenlandsche Zaken zetelt in hetzelfde vertrek, dat voor 1849 werkkamer was van de secretarissen-generaal, na dat jaar van de ministers van Binnenlandsche Zaken. Zou culmineert in dezen merkwaardigen man, van wien men onlangs terecht in de Eerste Kamer der Staten-Generaal heeft gezegd, dat hij in zijn loopbaan van ambtenaar en hoofdambtenaar nimmer chapeau bas voor de boven hem gestelde autoriteiten heeft gespeeld (de heer Kan is sedert jaren gewoon zonder hoed te wandelen of te fietsen), het vroegere en huidige gebruik van het klassieke Torentje, waar de draden van ons Nederlandsch regeeringsbeleid plegen samen te loopen. ☞ De vroegere moestuin van het stadhoudelijk kwartier is tot het voornaamste plein van „Die Haghe” volgroeid, maar mist toch het karakter, dat bijv. de Dam voor Amsterdam ontegenzeggelijk bezit, wijl de historische beteekenis, die de Dam voor de hoofdstad heeft, voor het Plein ten opzichte van de residentie nimmer heeft

bestaan. Naast den leelijke dubbelsteen, waarin het departement van koloniën is gevestigd, verrijst het gebouw van den Hoogen Raad der Nederlanden, dat de meest merkwaardige overeenstemming vertoont met een hondenhok, waarnaast zich het departement van justitie aansluit, dat tenminste een heel wat beteren indruk maakt. Recht daarop, aan die zijde van het Plein, welke Lange Poten met Korte Poten verbindt, toont het ministerie van oorlog voor het oog ook heel wat betere aspecten, doch de eereprijs komt toch ongetwijfeld toe aan het departement van buitenlandsche zaken, juist tegenover het afschuwelijke ministerie van koloniën gelegen, ter plaatse waar het Plein in Lange Houtstraat overgaat. Oorspronkelijk was dit statige gebouw gesticht voor de huisvesting van de afgevaardigden van de machtige Amsterdamer van de Generale Staten, evenals de vertegenwoordigers van Enkhuizen en Alkmaar hun intrek namen in het huidige hotel de Twee Steden, evenals in den vroegeren Prinsentuin, waar nu de Hofweg zich bevindt, de vijf steden hun logement hadden, te weten: Hoorn, Edam, Monnikendam, Medemblik en Purmerend. Daarna is het gebouw op het Plein, dat nog steeds prijkt met de drie kruisen, gesierd met de keizerskroon, een langen tijd als rijksarchief gebezigd, dat thans in een nieuw gebouw, uitsluitend van ijzer en steen gebouwd en voor alle kasten en bergplaatsen met ijzeren schermen voorzien, op het Bleijenburg is gehuisvest. Het departement van buitenlandsche zaken, dat een tijdlang in het reeds genoemde, sedert afgebroken, logement de Vijf Steden was gevestigd, vult nu de broeke, logement de Vijf Steden van de patricische woning, die in vroeger eeuwen de representanten van Neerland's machtigste koopstad ter vergadering van de Hoogmogende Staten herbergde. En het pleit ontegenzeggelijk boekdeelen voor de voornaamheid van geest en stijl der hoofdstedelijke heeren, dat tot op den huidigen dag het door hen gestichte pand en de door hen bewoonde zalen en kamers nog openlijk getuigenis afleggen van den goeden smaak der dagen, waardoor deze vertrekken nog alleszins geschikt zijn voor het doel, waaraan juist een departement van buitenlandsche zaken bij uitlog behoefte heeft. ☞ Vlak tegenover van het Plein, tusschen Lange Houtstraat en Korte Vijverberg, in beslag genomen door de gebouwen, toebehorende aan de Nieuwe of Litteraire Sociëteit, alom in den lande en in Indië bekend als: de Witte. Geen Nederlandsche sociëteit, die zich in een dergelijke populariteit kan verheugen als de Witte, die nu reeds ongeveer 124 jaren de Haagsche ambtelijke wereld verpoozing schenkt. Beide vleugels van het gebouw zijn van verschillende bouwmeesters, de linkervleugel de rechtervleugel is ontworpen door architect J. Mutters Jr. tweede bouwmeester er zorg voor gedragen, dat de beide vleugels althans uiterlijk gelijk zijn, maar inwendig heeft Mutters zijn voorganger Outhoorn overtroefd met wat bij de eeuwwisseling den meest modernen stijl kon heeten. Wanneer straks, althans over eenige jaren, de laatste twee huizen

Foto C. Steenberg.

HET KONINKLIJK PALEIS AAN HET NOORDEINDE MET HET RUITERSTANDBEELD VAN PRINS WILLEM DEN ZWIJGER.

naar de zijde van den Korten Vijverberg, die reeds langen, langen tijd eigendom van commissarissen van de Witte zijn, doch nu nog als kantoorlokalen zijn verhuurd, ook bij de sociëteit zullen zijn getrokken, valt er niet aan te twijfelen, of de derde bouwmeester van de Witte zal dan ook uiterlijk den stijl van Outshoorn en Mutters moeten handhaven, doch inwendig zal ook hij de dan weer modernste verbeteringen aanbrengen. ☼ Waarmede wij afscheid nemen van het Plein, om denzelfden weg weer terug te wandelen, teneinde over Korten en Langen Vijverberg en Kneuterdijk, vervolgens door de Heulstraat, in het Noordeinde te belanden, vlak tegenover het koninklijk paleis. ☼ Hier is wel alles veranderd in de afgelopen halve eeuw. De bekende Gothische galerij, welker bouwvorm zich in de bijzondere ingenomenheid van wijlen koning Willem II mocht verheugen, is verdwenen en schuin tegenover het paleis zijn het agentschap van de Nederlandsche Bank en de Wilhelminagalerij verrezen, welke laatste na een bestaan van ongeveer 30 jaar nu ook al weer is afgebroken, aangezien de Nederlandsche Bank voor haar Haagsch agentschap over grootere bureau-ruimte moet beschikken. Alweer het zooveelste bewijs, dat de residentie, ook in financieel opzicht, het waagt Amsterdam, waar de Nederlandsche Bank is gevestigd, en Rotterdam, waar de bijbank van de centrale credietinstelling zetelt, naar de kroon te steken! In ons eerste artikel hebben we reeds ruimschoots gelegenheid gehad op dit verschijnsel in de wereld van de haute finance de aandacht te vestigen. ☼ De sedert 1883 gesloopte Gothische galerij was een uitlooper van de Gothische zaal, oorspronkelijk gebouwd voor de groeiende verzameling kunstwerken van koning Willem II. Het in 1845 daar opgerichte, zeer geslaagde ruitersstandbeeld van prins Willem I, die op het Plein in staande houding is afgebeeld, bevond zich toen bijna onder een hooge Gothische poort. Van al die oude pracht is slechts één ding overgebleven: de forsche en machtige kastanjeboom aan het begin van de in 1883 aangelegde Paleisstraat. ☼ De onthulling van het ruitersstandbeeld van Willem den Zwijger had den 17den November 1845 plaats onder de regeering van Willem II, die er voor zorg droeg, dat dit gebeuren met de grootst mogelijke praal gepaard ging, terwijl hij — kunstzinnig als hij was — er ten overvloede voor waakte, dat deze gebeurtenis voor het nageslacht bewaard bleef. De Fransche schilder Cottrau, die zich toentertijd in Den Haag bevond, kreeg de opdracht de plechtigheid op doek te brengen, waartoe deze een schilderij ontwierp, dat koning Willem II voorstelt op het oogenblik, dat hij zich met zijn schitterenden staf naast het zoo juist onthulde standbeeld opstelt, terwijl het garnizoen van de residentie voorbij hem defileert. De koning zat toen te paard op een Arabischen hengst, een geschenk van den koning van Wurtemberg. ☼ Dat was een van de glorie-dagen van het koninklijk paleis, gelijk die zich herhaald hebben in 1898 bij de aanvaarding van de regeering door koningin Wilhelmina, in 1901 bij haar huwelijk met prins Hendrik en in 1923 bij de herdenking van het vijfentwintig-jarig regeerings-jubileum. Maar overigens is

het paleis met zijn beide kolonnades met gebarsten blauwe plavuizen niet bepaald van koninklijke allure, wanneer men het tenminste vergelijkt met de vorstelijke paleizen in andere landen. De ervaring van de afgelopen kwart eeuw heeft echter geleerd, dat dit alles niets afdoet aan de verkleefdheid van een nog immer belangrijk deel van de Nederlandsche en vooral van de Haagsche bevolking, ten opzichte van de regeerende vorstin aan den dag gelegd. ☼ Volgen we van het koninklijk paleis de Paleisstraat, slaan we rechts de Oranjestraat in en daarna links de Parkstraat, dan bereiken we spoedig, de Mauritskade kruisende, wat eertijds het Willemspark heette, doch nu Alexanderstraat en Sophialaan is gedoopt, met als middelpunt Plein 1813, aldus genaamd naar het monument, dat het herstel van Nederland's onafhankelijkheid, in dat jaar herkegen, verzinnebeeldigt. ☼ Oudtijds verhief zich op den hoek van dat Willemspark, dat het particuliere eigendom van Willem II was, de hooge Noordermolen, de z.g. molen van Nicola. Willem II, die den molen tot uitbreiding van het Willemspark begeerde aan te koopen, liet daarover den eigenaar polsen, die daarop voor den molen met het omliggend terrein een som van eenhonderdduizend gulden eischte. Zonder resultaat liet Willem II tot negentigduizend gulden bieden; hij kreeg den molen niet! Na het overlijden van Willem II werd de molen een paar jaren later publiek verkocht en bedroeg de opbrengst slechts zeventienduizend gulden. ☼ Later, toen het Willemspark een villapark was geworden, is op de plaats van den ouden molen een pand verrezen, dat — hoewel eigenlijk in de stad gelegen — het aanzien heeft van een landhuis. De petroleummagnaat, wijlen de heer Emile Deen, die zeer onlangs te Parijs is overleden, was eigenaar van deze vorstelijke huizinge, doch bewoonde ze al vele jaren niet meer, daartoe gedwongen door de bekende zaak Deen—Perlak, waarbij tot in allerhoogste rechterlijke instantie, na een proces van vele jaren, aan den heer Deen de verplichting was opgelegd een schade-loosstelling van vele millioenen aan de petroleummaatschappij Perlak uit te keeren. Door zich eerst naar Londen, later naar Parijs te begeven, het pand op den naam van een ander te laten overschrijven, wist de verliezer in deze civiele actie de executie van het in kracht van gewijsde gegane vonnis vrijwel illusoir te maken. Het groote pand, dat meer landhuis dan stadshuis was, bleef jarenlang onbewoond en het daarnaast gelegen pand op den hoek van Zeestraat en Javastraat onderging hetzelfde lot, terwijl de zeer uitgestrekte tuin zoo al niet verwaarloosd werd dan toch in ieder geval het oog van den meester moest missen. ☼ Aan de overzijde van de Zeestraat, op den hoek van de Laan van Meerdervoort, was in de dagen van koning Willem II een groot weiland, afgesloten door een ijzeren hek, waar de lama's van den koning graasden en de al te nieuwsgierige jeugd, die de vreemde dieren van dichtbij wilde beschouwen en die zich daartoe aan het hek vastklemde, met hun giftig vocht bespogen. Van dat punt uit zag men eindeloos ver niets dan duin en bosch, want de stad, in de laatste halve eeuw daar gegroeid, was

Foto C. Steenberg.

OUDE EN NIEUW-DEN HAAG. EEN DER WEINIGE SCHILDERACHTIGE GRACHTGEZICHTEN TE 'S-GRAVENHAGE. LINKS DE HOOIKADE, RECHTS DE HOOIGRACHT.

waren. ☼ Het is moeilijk uit te maken, of de burgers uit dien tijd in deze blusmiddelen evenveel vertrouwen gesteld zullen hebben, als wij in onze moderne motorspuiten.

A. W. FRANCKEN.

WILDE ZWANEN.

ALS een eiland zeezaam en verlaten, omringd door de deinende zee, zoo lag het steppenbosch temidden van de troostlooze, kale en golvende prairie. Het waren geene hooge woudreuzen, met takken, welke zelf op boomen geleken, die het woud vormden, maar korte, ineengedrongen berken met zilverwitte stammen, lariks-boomen met een fijn, lichtgroen weefsel, waartusschen roode nopjes blonken en hier en daar een hoog opschietende pijnboom. Verraderlijk en drassig was de bodem, waarop dikke moskussens weelderig groeiden en hard en wreed het prairiegras hoog opschoot. Daartusschen bloeide het wollegras met wapperende witte kapokpluizen aan donkergroenen steel en waar de bodem nog drassiger werd en in lange glooiing uitschoot tot in het meertje, daar kleurde de aarde roze en rood van het nietige vleeschetende plantje, de zonnedauw. ☼ Eenzaam en verlaten lag het meertje tusschen de dichte begroeiing van riet en gagelstruiken en hier hadden de wilde zwanen hun nest gebouwd. Oude rietstengels, droog mos en gras hadden zij bijeen gehaald en vijf groote, witte eieren waren de schat, waarover zij beide nu angstig waakten. Als het vrouwtje te broeden zat, zeilde het mannetje met opgezette vleugels en trots gebogen hals over het water, doch verwijderde zich niet ver om toch vooral op den eersten roep aanwezig te zijn. ☼ Op zekeren dag kwam de looze, bruine jager, de vos, en sluipend om het nest, trachtte hij het vrouwtje te bespringen om haar te vermoorden of om de eieren te rooven. Reeds spanden zich zijn spieren om toe te springen, toen het kraken van een takje zijn tegenwoordigheid verried. Toen de zwaan hem zag, was zij dadelijk gereed hem te

ontvangen, doch de vos weifelde, wel wetende, dat wanneer een zwaan haar nest verdedigt, het slecht vechten is. En terwijl hij er over dacht of hij zou aanvallen of vertrekken, streek een breede schaduw over hem heen en tegelijkertijd kreeg hij een suizenden klap tegen den kop. Grijnzend opende de vos den bek om zich te verdedigen, maar nogmaals sloeg de mannetjes zwaan hem met den krachtigen vleugel over den muil en jankend vluchtte Reintje om in zijn hol er eens over na te denken, hoe dom het is, zich met een andermans zaken te bemoeien. ☼ Op een zwoelen lichtenacht braken de schalen der eieren en vijf grauwe, vuil-witte jongen kwamen te voorschijn. Toen werd 't er met het humeur van den vader niet beter op. Hij duldde nu geen enkel dier meer in zijn omgeving en wanneer een wilde gans het waagde een bezoek aan het meertje te brengen, dan vloog de zwaan woedend op hem af en joeg hem weg. Ook kwamen er wel eens herten drinken en als het toeval wilde, dat de zwaan zich met zijn gezin in de nabijheid bevond, dan zwom hij met krachtige rukken naar den indringer, blies geweldig en trachtte hem door vleugelslaan te verschrikken. Vaak echter richtte het hert zijn geweldig gewei naar den zwaan en voelde, waar ook hij vader was, die voor zijn gezin waakte, zich strijdlustig en begaf zich zelfs te water om den zwaan te ontmoeten. Dan week de laatste echter en koos de wijste partij. — Snel groeiden de jonge zwanen op, en toen de zomer zijn volheid had bereikt, strekten zij vaak de wieken uit en liepen ten deele door deze gedragen, over het water, dat in hevige beroering het rietveld aan den oever, in deining bracht. ☼ De zomer liep ten einde, de rietstengels werden rijp, de pluimen vol en als de zon haar lengende stralen door de halmen schoot, was 't of heel het rietveld in vuur en vlam stond. Ook elders brandde het herfstvuur; in boom en struik kwamen helle tinten, kleurige banen, die leven en gaven aan de eentonige gelijkheid van het steppenbosch; ook brandde het herfstvuur in de bewoners van deze plaats en ongemerkt sloop hun de trekkoofts in het bloed. Zij voelden de onrust komen,

konden niet slapen, zwierven dag en nacht rond om dat gevoel uit te leven, maar 't hielp allemaal niets, zij konden niet tot rust komen. Ook van elders kwamen klanken en geluiden, die hen opwonden, en als de nacht zijn vleugelen over de aarde spreidde en het schitterend sterrenheir zijn loop begon, dan klonk vaak het geroep der wilde ganzen en eenden, die uit nog noordelijker streken, Zuidwaarts trokken. Dan konden de zwanen niet zwijgen en een eigenaardig geschreeuw steeg in den fluweel-zwartten nacht omhoog. In dien roep hoorde men een verlangen om mee te reizen, maar nog was de tijd voor de zwanen niet gekomen. Eerst moest het herfstfeest geheel ten einde zijn, moesten kleuren en tinten verwelkt en boom en struik kaal geritst zijn. ☼ Op een stralenden morgen vol kolkend zonnelicht, de was een triestige middag gevolgd en tegen den avond hieldte de wind over de vlakke als een troep wolven, die hongerig naar buit, achter de prooi jagen. Fluitend blies de storm door de riethalmen, welke zich willig bogen voor den druk van den wind. ☼ De zwanen hadden het reeds gevoeld, dat er storm zou komen. In hen had de onrust gewoeld en deze hadden zij getracht uit te leven door te duiken en te fladderen, maar nu de gierende winden over de vlakke kwamen aanjagen, waren zij naar den overkant van het meertje gezwommen, waar de oever zoo hoog was, dat zij daar achter beschutting konden vinden. Met elke nieuwe windvlaag hieven zij echter den op trotschen hals gedragen kop op en tuurden gedachtenvol naar het Zuiden, waar de nacht zijn gitzwarte vleugelen over de aarde had gespreid. En toen kwam tot hen de groote roep, het onwederstaanbaar bevel om te gaan waar talrijke voorgelachten hen riepen. Ondanks storm en regen, de gierende en huilende winden ten spijt, sloegen de zwanen de wicken uit en als spookgestalten in blanke gewaden zweefden zij, gedragen op den Noordwester, door den inktzwarten nacht.... Onvermoeid trokken zij zuidwaarts, het scherpe oog vooruitgericht op het onzichtbare doel, waarheen hun instinct hen zou leiden. ☼ Over het spiegelgladde ijsvlak der Zuiderzee spelen de stralen van de bleeklichtende maan. Gelijk het sprankelend geflonker van parelen op blanken boezem zoo schitteren zij in diamanten glans over de melkwitte ijszee en glijden als grillige lichtslangen over de waterplas, die dreigend en donker temidden van het ijs is opengebleven. Deze plas is het toevluchtsoord van gans en eend, duiker, smient en taling, en ook hierheen heeft de gierende, huilende storm de zwanen gebracht. Voedsel is er genoeg te vinden, want als zij den langen, lenigen hals onder water steken, vinden zij nog zeewier in overvloed. Hier zullen zij dan ook blijven, totdat de stem uit het Noorden hen weder zal terugroepen naar het steppenmeertje. . . . .

☼ Lang hadden de loodkleurige wolken haar last vastgehouden, maar eindelijk, dragensmoede, waren de vlokken gaan vallen, hadden zich naast en op elkander gevleid, zich opgehoopt, waar de wind hen heengedreven had en ten laatste aarde en ijsvlak bedekt onder het dichte winterkleed. Nu brak eerst een kwade tijd voor de zwanen aan, want na een sneeuwval van drie dagen, klaarde de lucht en feller dan ooit regeerde de vorst en ketende al het water in boeien van ijs. Wanhopig trokken de bewoners van het ijsmeertje over de zee, speurden en spiedden naar een plekje, waar nog eenig voedsel te vinden zou zijn, doch hun zoeken was te vergeefs en hongerig roepend gingen zij landwaarts en zwierven over weiland en akker, waar hun nieuwe teleurstelling wachtte. Ook daar bedekte het dikke sneeuwkleed de landen en waren zelfs de snelvlietende beken bevroren. Klagend schreide de

hongerzang der zwanen door de vrieslucht en ten laatste daalden zij, vliegensmoede, op een akker achter een eikenhaag, waar de sneeuw minder dik gespreid lag. Maar nog hadden zij de moede vleugels niet gevouwen of daverend scheurde een schot de stilte, en doodlijk gewond bleef een hunner achter, het blanke sneeuwkleed met zijn warm bloed kleurend. Wederom trokken de zwanen verder en toen de avond zijn vleugelen spreidde, vlogen zij weemoedig roepend over het ijsvlak der zee. ☼ Doch, wat schittert en flonkert over het trillend licht der maan? 't Is water, en door ginds onder het trillend licht der maan? . . . . .

☼ Als geesten in witte gewaden reizen de zwanen door den sterloozen nacht. Blij klinkt hun roep, want zij gaan naar hun geboorteland, vanwaar met den storm de belofte kwam van een nieuw leven. . . . . Aan den oever van het steppenmeer

zwellen de knopjes van de gagel en schitteren als glanzend koper in het zonnelicht. Als zilver flonkeren de wilgenkatjes in het heldere maanlicht en trillend licht siddert over het deinende watervlak van het meertje, als uit het hooge blauw van de voorjaarslucht de zwanen neerstrijken en met jubelenden zang hun blijheid uitzingen. In de oude stengels van het stervend riet ruischt het eeuwige lied van de wedergeboorte, want krachtig ontspruiten aan den voet van den brozen halm de nieuwe stengels, gereed om de plaats in te nemen van hen, die na gestreden strijd zich buigen naar de plek, waar zij geboren zijn.

H. E. KUYLMAN.

VOGELMELK.

ORNITHOGALUM UMBELLATUM.

„Morgenster” heet deze bloem in de Flora van Heukels. De andere plaatselijke namen: „dagstarren” en „nachtstarren” wijzen mede op den opvallenden stervorm van het bloemdek. Dit bevat zes bladen, die gedurende den dag, vooral bij mooi, zonnig weer, breed uitgespreid staan. Reeds betrekkelijk vroeg in den namiddag echter sluit zich de bloem, terwijl ze bij ongunstig weer zelfs den geheelen dag gesloten blijft. Zoo opvallend de plant is, als de bloemen geopend zijn, zoo gemakkelijk ziet men ze, gesloten zijnde, over het hoofd, daar de buitenzijde der bloemdekbladen groen van kleur is. ☼ Merkwaardig is, dat de meeldraden in aanleg den bladvorm vertoonen, wat bij een verwant, de „Knikkende Vogelmelk” (*Ornithogalum nutans*) nog meer in het oog springt. Dit verschijnsel moet herinneren aan meer oorspronkelijke bloemvormen, waarin alle bloemaanhangsels den bladvorme hadden. Bij kweeken en veredelen zien we dien oorspronkelijken vorm weer optredenden, o.a. bij tulp, narcis en roos, waar alle bloemdeelen weer bladeren worden. ☼ Ofschoon een insectenbloem, plant de morgenster zich voort langs ongeslachtelijken weg, door middel van bollen. Men vindt ze op grazige plaatsen, langs slootkanten, in bosschen. Ze wordt ook als sierplant aangevend, vooral de knikkende vogelmelk. De bloeitijd valt in Mei en begin Juni.

KAMAL.

Zoo wordt de desa genoemd aan de Zuidwestpunt van het eiland Madoera. Het is het beginpunt van de Ma-

Foto J. Vijverberg.

VOGELMELK.

doera-stoomtram, waarvan de hoofdlijn langs de Zuidkust van het eiland via Sampang, Pamekasan en Soemenep naar Kalianget loopt, het Oostelijk eindpunt der stoomtram. Kamal is vlak tegenover Soerabaja aan het smalste gedeelte van Straat Madoera gelegen en de groote postweg over het eiland, welke de vier hoofdplaatsen Bangkalan, Sampang, Pamekasan en Soemenep onderling verbindt, vindt eveneens te Kamal zijn beginpunt. De geregelde verbinding tusschen Soerabaja en Kamal wordt o.a. door eenige malen daags heen en weer varende stoombootjes der Madoera-Stoomtram-maatschappij onderhouden. Kamal is de belangrijkste uitvoerplaats van vee en huiden van de geheele residentie Madoera, die bekend is door zijn uitmunten den veestapel. Op korten afstand ligt vlak aan zee een groot quarantaine-station voor Soerabaja.

KAMAL OP HET EILAND MADOERA.

Naaldboomen (Coniferen).

DE DEN.

ONZE afbeelding geeft een bloeienden tak van den den te zien. De lezer zal weten, dat het eerste opvallende verschil tusschen naald- en loofboomen gelegen is in den van het gewone type afwijkenden vorm der bladeren van de eerste. Een veel meer ingrijpend verschil echter zien we, bij nadere beschouwing, in de voortplantingsorganen. De bloeiende tak geeft tweeërlei bloemen te zien: mannelijke of meeldraadbloemen en vrouwelijke of stampbloemen. De bloemen zijn dus eenslachtig, de plant eenhuizig. De mannelijke bloemen zijn gerangschikt in een aar en bevatten enkel meeldraden. De den is een windbloeiër. In verband hiermee is er veel stuifmeel — omdat zooveel verloren gaat — terwijl de korreltjes, opdat ze gemakkelijk op- en meegenomen zullen worden, klein en licht en droog. ja bovendien voorzien zijn van twee luchtblaasjes (zweeftoestel). ☞ Om den rijkdom aan stuifmeel der coniferen te illustreeren, verwijzen we even naar: „De Bloem en haar Geheimen” van Dr. H. J. Calkoen, Bld. 49, waar we in een noot lezen: „Ook de oppervlakte van de Bodensee wordt dikwijls door stuifmeel geel gekleurd („het meer bloeit”, zeggen dan de omwonenden) en in de Fjorden van Noorwegen's kust vormt, nog op een diepte van 200 vademen, het stuifmeel van dennen en sparren gedurende langen tijd het voornaamste voedsel van een daar levende Rhisopode, de Saccamina”. ☞ De benedenwaarts gerichte kegels bevatten de vrouwelijke bloemen. Zoo'n „bloem” is niets anders dan een dikke schub, geplaatst in het oksel van een klein schutblad, waarin open en bloot twee zaadknoppen of eitjes liggen. Daar de vruchtschub niet omgevouwen is en zich dus niet om de eitjes heensluit, is er ook geen sprake van een vruchtbeginsel. En de bloot liggende eitjes of zaadknoppen worden later blootliggende zaden. Hiermede zal voldoende verklaard zijn de naam „naaktzadigen”, die aan de groote groep van planten, waartoe ook de den behoort, gegeven wordt. ☞ Kunnen we nog van vruchtschubben spreken, van vruchten is hier geen sprake. De vruchtschubben, in een spiraal om een centrale spil geplaatst, zitten aanvankelijk stevig aaneengesloten. In Mei wijken ze wat uiteen, waardoor ze het rondzwevend stuifmeel gelegenheid geven, tot de zaadknoppen door te dringen. Is de bestuiving geschied, dan sluiten ze zich weer vast aaneen en blijven zoo zitten tot de zaden rijp zijn, drie jaren lang. Dan worden ze houtachtig, de randen raken los, ze wijken uiteen en de zaden worden, alweer door den wind, van tusschen de schubben weggeblazen, wat be-

vorderd wordt door een vliezig „vleugeltje”, waarvan elk zaadje voorzien is.

Een mooi stadsgezicht te Zutphen.

NAGENOEG volledig is te Zutphen het gebouwencomplex van het klooster der predikheeren bewaard gebleven. Het ligt tusschen de Rozengracht en het Broederkerkhof. Langs laatst genoemde straat strekt zich de baksteenkerk van het klooster uit, thans onder den naam Broeren- of Broederenkerk bij de Nederl. Herv. Gemeente in gebruik ¹⁾, terwijl zich aan de Rozengracht dat gedeelte van het klooster bevindt, waarin de eetzaal (refectorium, refter of refter) was. Thans is daarin de Rijks-landbouwwinterschool gevestigd. ☞ Ingesloten tusschen dit gebouw en de kerk staat aan de Rosmolensteeg het pand, waarin zich de slaapzaal (dormitorium) der kloosterlingen bevond. Dit voormalig dormitorium had blijkens teekeningen van Spies in het begin der 19de eeuw nog geene verdieping ²⁾, doch heeft er nu twee. De Rosmolensteeg loopt dus langs het voormalige dormitorium (thans openbare leeszaal en bibliotheek). Deze steeg ligt tusschen twee poorten, waarvan die aan de Rozengracht eigenlijk geene poort mag heeten; zij is slechts een doorgang tusschen twee huizen, afgedekt door eene zoldering met dak van één dezer huizen. ☞ De tweede poort ligt aan de Turfstraat, welke langs het Broederkerkhof loopt. Deze nu is, als ik het zoo noemen mag, eene echte poort. Zij gaat onder het bovenhuis van Turfstraat No. 15 door, hare beide openingen worden door een boog overspannen, waarvan de togen ieder schoon metselwerk laten zien ³⁾. Boven de poortopening aan de Rosmolensteeg staat de vrij hooge gevel, afgedekt door eene kroonlijst van hol uitgehouwen baksteen. Deze gevel en de beide zijmuren der poort zijn van eenzelfde soort metselsteen opgetrokken en niet gepleisterd. ☞ De poort

1) De predikheeren (dominicanen) werden ook predikbroederen genoemd.

2) Zie o.a. eene teekening van Spies uit 1836. Catalogus van het museum te Zutphen, blz. 37.

3) De toog aan de Rosmolensteeg is niet zuiver gesteld.

Foto J. Vijverberg.

BLOEIENDE DEN.

is overdekt door den eikenhouten vloer van het bovenhuis. Sporen van een gewelf heb ik niet kunnen vinden. In den gevel heeft men in de 18de eeuw een groot lichtraam gezet. Aan de zijde der Turfstraat is de poort geheel gepleisterd en gemoderniseerd en vormt met den voorgevel van het pand Turfstraat No. 15 één geheel. De hier beschreven poort is uit het laatst der 16de eeuw. In haar zijmuur aan den kant van het Broederkerkhof springt het metselwerk enkele centimeters terug. Eerst dacht ik, dat de poort misschien een trappentoren heeft gehad en hier de deur daarvan gezeten heeft, doch nu ben ik meer geneigd te gelooven, dat het verdiepte gedeelte gediend heeft, om één der deuren van de poort te bergen, vooral, omdat er dichtbij nog een ijzeren stang met oog zit, welke blijkbaar als geleiding van den bout diende, waarmee men de poortdeur vastzette. In denzelfden zijmuur heeft ook een driehoekig afgedekt nisje gezeten, dat volgemetseld is. Dergelijke nisjes, welke men nog veel in oude kelders vindt, dienden om er een licht in te zetten. De beide poorten hadden nog in mijne jeugd deuren. Sedert lang zijn deze verdwenen, alleen de ijzeren duimen, waarin zij hingen, zijn nog aanwezig. Het dormitorium diende toen als kazerne. Ik herinner mij nog, dat als de taptoe geblazen was, de poorten gesloten werden. En nu het voornaamste! De binnenzijde der poort aan de Turfstraat vormt een mooi stadsgezicht, zooals uit nevenstaande afbeelding duidelijk blijkt. Aan het einde der Rosmolensteeg buigt zich daar de straat eenigszins naar links. Zijn wij dien hoek om, dan staat daar ineens de poort voor ons met haar doorkijk op de Turfstraat, haar hoogen gevel met dat groote raam en haar rood gekleurde baksteenen, door den tijd met een donker p $\hat{a}$ te overtrokken. De huizen links en rechts houden het licht tegen, zoodat zwakke schaduwen op den gevel vallen en er een geheimzinnig tintje aan geven, dat eigenaardig afsteekt bij het heldere licht, dat door de poort op ons toekomt.

J. GIMBERG.

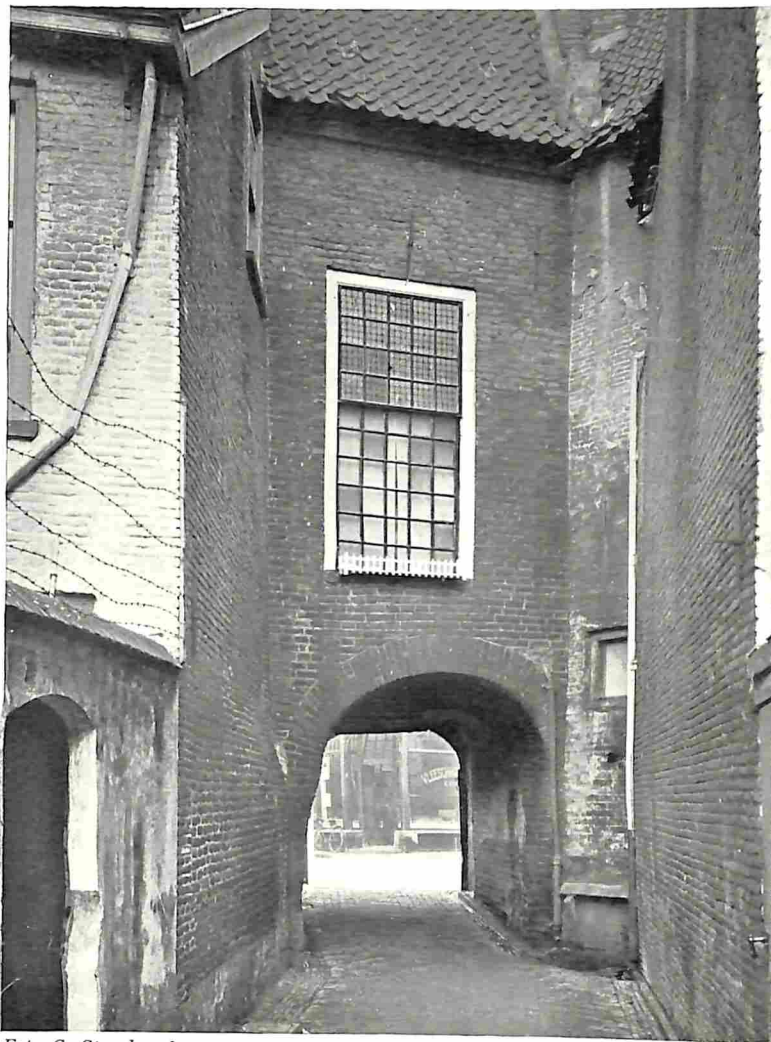

Foto C. Steenbergh.

EEN MOOI STADSGEZICHT TE ZUTPHEN. POORT VAN HET V.M. PREDIKHEERENKLOOSTER, BINNENZIJDE.

Het Linnaeustorentje te Harderwijk.

OK in ons vaderland was Carl Linnaeus geen vreemdeling. Niet alleen vertoefde hij geruimen tijd in Amsterdam, maar ook in Leiden, waar hij kennismaakte met mannen als van Roijen, Burman en Boerhaave, die hem zelfs voor ons land had willen behouden. Hij was ook de gast en huisvriend van den rijken bankier Clifford op diens landgoed de Hartekamp bij Haarlem, waar hij gelegenheid vond verscheidene zijner werken te voltooien en in 1736 een verhandeling schreef over de planten en gewassen, door Clifford verzameld. Van minder algemeene bekendheid is het waarschijnlijk, dat Linnaeus ook aan het stille en afgelegen Harderwijk en omgeving zijn aandacht schonk¹⁾, waaraan het zoogenaamde Linnaeustorentje aldaar nog de herinnering bewaart. Het staat op het terrein der voormalige academie, waartoe een Hortus botanicus behoorde, die nog in de vorige eeuw bestond en vooral door de zorgen van den hoogleraar C. G. K. Reinwardt (1800—1809) in goeden staat verkeerde. Men vond daarin o.a. twee boomen, een ceder (*Ginko acutifolia*) en een plataan, die, naar men zegt, in grootte en sierlijkheid wedijverden met die, welke in het moe-

derland den vollen wasdom verkregen hebben. Volgens Linnaeus leverden Harderwijk's omstreken zulk een grooten rijkdom van inlandsche planten op, dat zij in dit opzicht nauwelijks door éénig oord van Nederland werden overtroffen. Wanneer men de voormalige St. Catharinasteeg, thans de Academiestraat, verlaat, ziet men aan den linkerkant een sierlijk van baksteen opgetrokken torentje, waarvan F. A. Hofer in het bulletin van den Oudheidkundigen Bond o.a. de volgende beschrijving geeft. Het vormt een regelmatigen veelhoek, verdeeld in twee afdeelingen, van elkander gescheiden door een zandsteenen lijst, waarvan het bovengedeelte, waarover het dak eenigszins uitsteekt, bestaat uit twee lagen baksteen, die een bol en een kraal vormen. Het torentje vertoont verder acht verdiepte vakken; die der eerste afdeeling zijn van boven rechthoekig gesloten, die der tweede afdeeling met kielbogen. Even onder deze togen zijn raampjes aange-

bracht, die eertijds met luiken gesloten werden. In een der vakken van de onderste afdeeling is een steen met het jaartal 1570 aangebracht. Van het bovenste gedeelte van den steen is alleen het linkerstuk, vertoonende een kruis, gaaf gebleven. De rechterhelft is afgekapt, maar was blijkbaar eveneens van een kruis voorzien. In het links daarbij aansluitend vak is later een kleine, diepe nis gemaakt, waarin het borstbeeld van Linnaeus staat. Na vele vergeefsche pogingen om te weten te komen naar aanleiding waarvan en wanneer het borstbeeld van den grooten plantkundige in het naar hem genoemde torentje te Harderwijk werd geplaatst, was de Heer F. A. Hofer zoo welwillend mij daaromtrent door bemiddeling van het Rijksbureau voor Monumentenzorg het volgende mede te deelen: De buste van Linnaeus is, blijkens opschrift, in 1843 gemaakt door den overigens onbekenden beeldhouwer P. C. Depreter. Het beeld is vermoedelijk een afgietsel in cement naar een origineel, dat zich bevindt in het gebouw van „Natura Artis Magistra” te Amsterdam. Door wien en wanneer de buste te Harderwijk is geplaatst, is onbekend, maar dit zou genoemd genoot-

schap misschien kunnen nagaan. Waarschijnlijk heeft een der burgemeesters van Harderwijk, waaronder historici plaatsn. De spits van het torentje is met leien gedekt. Het kunstig gemetselde spiraalgewelf van een steenen wenteltrap trekt de aandacht en bewondering van bouwkundigen. Havard vestigt in zijn „Villes mortes du Zuiderzee” de aandacht op dit torentje als „une petite tourelle de gracieux aspect”. Het diende indertijd als gevangenis der studenten, waaromtrent Bouman in zijn „Geschiedenis der Geldersche Hoogeschool” o.a. het volgende zegt: De handhaving over de tucht der studenten was aanvankelijk opgeleide strengheid uitoefende. Later was de academische Senaat, met aanzienlijke rechterlijke macht over de studenten bekleed; zoo verklaarde dan ook de Senaat in 1733 plechtig, dat er noch wet, noch voorbeeld bestond, waarbij van zijn uitspraken in twistgedingen of strafzaken, beroep was toegestaan. Bouman zegt dat hij wel oud-studenten ontmoet heeft, die in dit torentje gevangen gezeten hebben. Ook in „Gelderland's voormalige steden” van Mr. J. W. Staats Evers wordt van het Linnaeustorentje gewag gemaakt. Op de plaats, waar het torentje staat, stonden nog in 1555 weduwenhuisjes en

1) Zie H. J. Calkoen „Linnaeus in Harderwijk”

daarnaast de commanderij of woning van den Commandeur van St. Jansdoel of 's Heeren Loo. In datzelfde jaar gingen de weduwenhuisjes in eigendom over aan den toenmaligen Commandeur Berent ten Start, die ze liet afbreken en op den vrijgekomen grond een nieuwe woning en traptorentje liet bouwen. Het jaartal 1570 zal dus aanwijzen, dat de nieuwbouw in dat jaar voltooid was. Aan de Noord-Westzijde is ter hoogte van pl.m. 5 Meter, een steen ingemetseld, waarop twee wapens voorkomen, vermoedelijk van bovengenoemden Commandeur of van zijn orde. De steen was met een cementlaag bedekt, die bij de restauratie van den toren in 1912 door den gemeente-architect, onder toezicht van het Rijksbureau voor monumentenzorg, voorzichtig werd verwijderd, zoodat de beide wapens ongeschonden te voorschijn zijn gekomen. ☒ Het St. Catharijneklooster stond aan de overzijde der straat. Daarbij behoorde de hof naast de Commanderij, die later als kruidtuin, hortus medicus of hortus academicus, bekend stond. Het convent werd na de Reformatie verhuurd aan particulieren, en kreeg eerst omstreeks 1600 de bestemming tot schoolgebouw. Daarna kwam er in dat jaar het gymnasium of hoogeschool, die, daar ze in verval gekomen was, in 1647 veranderd werd in een Provinciale academie, welke tot 1811 bleef bestaan, toen zij bij Keizerlijk besluit van 22 October van dat jaar werd opgeheven.

K. L. SCHAMP.

KONINGEN IN BALLINGSCHAP

door

CHARLES G. D. ROBERTS.

17) (Vervolg).

Hij bewonderde de handige, vlugge manier waarop de bewaker van het vogelhuis zijn gevaarlijken pupil hanteerde, en hoe hij zonder een enkele schram uit het korte gevecht te voorschijn kwam. Met zijn pooten zonder vorm van proces bij elkaar gebonden als ware hij een kalcoen — met een kap over zijn trotschen kop, de gevaarlijke klauwen omwonden en zijn machtige vleugels vastgebonden, werd de prachtige vogel overgegeven aan zijn bevrijder, die hem zonder zijn waardigheid ook slechts een oogenblik in overweging te nemen, in een deken wikkelde en hem als een bundeltje oude kleeren onder den arm meenam. ☒ Buiten de stad had Horner een hoogen, rotsigen, eenzamen heuvel opgemerkt, die hem geschikt leek voor zijn doel. Hij nam een tram en reed een uur lang met het pak op zijn knieën. Weinig bevroeden zijn medepassagiers, welk een rijkdom aan romantiek, trouw, vrijheidszin en geheugen er verborgen lag in dat er zoo doodgewoon uitzierende pak op de knieën van dien man met zijn magere gezicht en grijze oogen. Aan den voet van den heuvel stapte Horner uit. Langs ruwe, enkel door geiten betreden paden, klom hij moeizaam tegen de rotsige helling op, door kale ravijnen en over moeilijk te begane plateau's, en kwam eindelijk aan een steile rots op een eenzame plek, vanwaar men enkel ver verwijderde daken en masten en bruggen en de helle schittering van de zee in de verte kon zien. ☒ Deze plaats leek hem geschikt. Op het hoogste punt der

rots maakte hij voorzichtig de banden van den gevangene los, en sprong achteruit, vol respect. De groote vogel ging rechttop zitten, stak zijn vleugels eerst half omhoog, liet ze toen weder zakken als om zijn evenwicht te vinden, keek Horner onversaagd aan en staarde toen langzaam om zich heen en naar boven, als om er zich van te vergewissen of er geen tralies waren die hem konden tegenhouden. ☒ Hij bleef zoo misschien een minuut lang zitten, en toen, na geen onvorstelijke haast te hebben getoond, strekte hij zijn vleugels in hun volle, prachtige breedte uit, en wierp zich over

den rand der rots. Eenige oogenblikken lang wiekte hij zwaar, als waren zijn vleugels het vliegen ontwend. Toen nam zijn vleugelslag het gewone rythme weder aan, en zweefde hij in lange spiralen opwaarts, terwijl Horner hem vol vreugde gadesloeg. Eindelijk, toen hij nog slechts een rond-cirkelende stip aan den bleek-blauwen hemelkoepel was, wendde hij plotseling en zweefde recht naar het noordoosten, met een snelheid die hem in een oogwenk uit het gezicht deed verdwijnen. ☒ Horner haalde diep adem, half verlangend, half blij. „Die gouden oogen van je zien verduiveld ver, kameraad”, mompelde hij, „maar ik maak me toch sterk dat zelfs jij op die afstand den ouden Kaalkop niet hebt kunnen zien. Die moet je gezien hebben met de oogen van je hart, om d'r zóó recht heen te kunnen vliegen!”

DE GRIJZE MEESTER.

EERSTE HOOFDSTUK.

Waarom hij zooveel grooter, krachtiger en woester was dan de andere leden van den grijzen, spookachtigen troep die plotseling uit het Noorden was komen aanzetten en nu de eenzaam-gelegen hofsteden terroriseerde, dat wisten de kolonisten niet. Degenen die van Fransche afkomst waren, en nog vol van het bijgeloof van Acadie, verklaarden het eenvoudig genoeg door te zeggen, dat het een „loup-garou”, een weerwolf was, en legden zich neer bij de onmogelijkheid, te strijden tegen een wezen met zulk een onaardsche kwaadaardigheid en kracht. Maar hun Engelsch-sprekende collega's, die geen dergelijke overlevering hadden, begrepen er niets van en waren verontwaardigd. De gewone grijze wolf van het Oosten kenden ze, hoewel hij ten Zuiden van Labrador zoo zeldzaam was, dat weinigen van hen er ooit een hadden gezien.

Zonder onderscheid noemden zij alle wolven „ongedierte”. Doch deze geheimzinnige grijze roover was grooter dan twee andere dergelijke wolven, woester en onverschrokken dan tien andere tezamen. Hoewel de troep, dien hij leidde, niet meer dan een half dozijn wolven telde, wist hij zich te doen eerbiedigen en gevreesd te maken over het geheele gebied van de Quah-Davic. Wat de zaak nog erger maakte, was, dat deze roover met zijn lange flanken en kaken, al even slim als woest was. Toen de kolonisten er, om wraak te nemen voor schapen, varkens en vee die door zijn troep gedood was, op uit trokken met honden en geweren, leek het alsof er in de geheele streek geen wolf bestond. En toch was het tien tegen een dat dienzelfden nacht of den volgenden een of meer van diezelfde honden die zoo hun best hadden ge-

Foto C. Steenbergh.

HET LINNAEUSTORENTJE TE HARDERWIJK.

daan bij de jacht, verdwenen. Vallen en vergiftigd vleesch bleken al even weinig afdoend. Weliswaar vond men steeds in de onmiddellijke nabijheid, sporen van den troep die ze op het een of andere onverwachte en niet precies vast te stellen oogenblik bezocht had, doch ze steeds behandelde met de verachting die al dergelijke onhandige taktieken ongetwijfeld verdienden. Ondertusschen ging het moorden en plunderen door, en de kinderen werden 's avonds veilig in huis gehouden, en oude boschbewoners, die de wereld kenden, waren gewapend en op hun hoede als zij de eenzame wegen trokken. De Fransche „habitant” kruiste zich, en de Engelschman verwenschte zijn kwade gesternte, en niemand wist den sleutel tot het geheim te vinden. ☒ En toch, zooals Arthur Kane, de jonge onderwijzer te Brook Cross Roads vagelijk begon te beseffen, was de oplossing zeer eenvoudig. Een fortuinlijk goudvelver, die uit Klondike terugkeerde, had niet alleen goud en een flinken eetlust meegebracht, doch tevens een mager, ontembaar wolvenjong van de troepen die de groote sparrewouden van het noorden onveilig maken. Het jong had zich vrij geknaagd, en had een kleinen troep van zijn veel kleinere oostelijke soortgenooten gevonden, ermede gevochten, ze overwonnen en zich ten laatste aan hun hoofd gesteld. Het was hem naar den vleeze gegaan, en hij was opgegroeid tot de grootte en kracht die zijn rechtmatig erfdeel waren. En de „Grijze Meester van de Quah-Davic”, zooals Kane hem gedoopt had, was geen loup garou, geen dolende menschelijke ziel in wolfs gedaante, maar eenvoudig een groote wolf uit de wouden van Alaska. ☒ Maar dit was op zichzelf al meer dan genoeg. Een wolf, die met één beet van zijn kaken een volwassen collie den rug kan breken, en kan weggalopperen met het karkas als ware dit een aard-eekhoorn, is al een even onbegeerlijke buurman in de nachtelijke wouden als welke loup garou ook die ooit werd geboren in het licht bewogen brein van den „habitant”. ☒ Overall in de Quah-Davic vallei waren de donkere sparrewouden vol wild — elanden, herten, hazen en talloze wilde vogels — met rondtrekkende cariboukudden op de onmetelijke vlakten aan gene zijde van den heuvelkling. Niettemin

spaarde de groote, grijze wolf de bezittingen der kolonisten niet. Zijn troep bezocht den uitersten rand der nederzettingen met een onnoodige vasthoudendheid die iets van een uitdaging, een directe, brutale tarding had. En het gevoel van wrok dat de geheele vallei door werd gevoeld, was op het punt te cristalliseeren tot een gemeenschappelijke wraakcampagne die zelfs een zoo listigen strategie als de Grijze Meester geen keus zou hebben gelaten dan vluchten of vallen, toen er iets plaats greep dat een algeheelen omkeer in het algemeene gevoelen teweegbracht. Men was het zoo weinig eens dat een gemeenschappelijke actie onmogelijk leek, en het eenige wat een iegelijk overbleef, was te trachten het persoonlijk met den listigen tegenstander uit te vechten. ☒ Wat er gebeurde was, was dit: In een hut zoowat drie Kilometer van den naasten gebuur woonde de weduwe Baisley alleen met haar zoontje Paddy, een jongen van nog geen tien jaar, en klein voor zijn leeftijd. Op een winternacht werd zij plotseling ernstig ongesteld, en Paddy, de verschrikkingen van de middernachtelijke eenzaamheid niet achtend, rende heen om hulp te halen. De volle maan stond hoog aan den hemel, en de stille boschweg lag daar als een smal, helder, wit lint tusschen de zwijgende donkere sparrewouden. Zooals hij zich later herinnerde, ving zijn oor nu en dan een geluid op, alsof lichte schreden hem in het duister naast den weg volgden. Doch zijn dappere hartje was te zeer vervuld van angst en verdriet om zijn moeder, om plaats te laten voor angst voor eigen veiligheid. Zijn oogen werden eerst geopend voor het vreeselijke gevaar dat hij geloopt had, door de opgewonden verbazing zijner burens over

het feit dat hij den tocht er veilig en wel had afgebracht. Be-reidwillige helpers haastten zich met hem terug naar het huisje zijner moeder, en onderweg had een van hen, een fel jager, die meer dan eens tevergeefs met zijn kennis van het leven in de wouden getracht had den Grijzen Meester te verschalken, de nieuwsgierigheid den weg te verlaten om de sneeuw onder de dikke sparren te onderzoeken. Misschien speelde zijn verbeelding hem wel parten toen hij meende dat hij even een paar gloeiende oogen te zien kreeg, puntjes van groene vlam, die vervaagden in de donkere diepten van het woud. Doch er viel niet te twifelen aan de verse sporen die hij in de sneeuw vond. Daar stonden ze — de voetsporen van den troep als waren ze gezet door even zoovele groote honden — en ook het kolossale spoor van den grooten leider met zijn groote passen. Den heelen weg langs, bijna van zijn huisdeur af, liepen deze sporen evenwijdig met die van het zich voorthaastende kind. Ze liepen vlak naast den rand der duisternis — op een afstand van een snellen sprong — en nooit dichterbij! ☒ Waarom had de groote, grijze wolf, die wel een mannetjesland aandurfde en dezen op den grond kon trekken, en voor wiens stem zelfs de grootste honden in de nederzettingen wegliepen als hadden ze ransel gekregen — waarom hadden hij en de sluipende troep dezen gemakkelijken prooi gespaard? Het was onverklaarbaar, hoewel velen er theorieën op nahielden, goed genoeg om door anderen, die er geen hadden, te worden

bespot. De habitants waren nu overtuigd dat al hun bijgeloof bevestigd was, en voegden er met een zekeren eerbied en verijnd afgrijzen bij, dat men hier nu een weerwolf had die zoo listig was dat hij nu en dan 't zich kon permitteeren zijn slachtoffers te sparen! Zoo een moest men 't kostte wat het wilde gunstig stemmen. Zij zouden hem niet meer najagen, omdat zijn bewegredenen zoo onbegrijpelijk waren. Al nam hij nu en dan eens een paar schapen of een vaars, als hij zich dan tenminste maar herinnerde dat zij 't niet waren die 't hem lastig maakten. Wat de Engelsche kolonisten aangaat, hun vijandigheid bekoelde in zoverre dat zij niet langer eenige geconcentreerde bitterheid konden voelen. Het was maar een groote schavuit van 'n wolf, in elk geval, die te bang

Foto M. C. A. Keyser.

OP TEXEL.

was om 't kind van 'n blanke aan te raken, en die zeker niet de moeite waard was om gezamenlijk tegen hem op te trekken. Sommige vrouwen trokken de overrijlde conclusie dat een zekere fijngevoeligheid de wolven bij hun onverklaarbare onthouding geleid had, terwijl anderen van meening waren dat de troep speciaal door de voorzienigheid was gezonden om het kind veilig door het bosch te brengen op zijn heiligen tocht. Doch hoe zij er ook over dachten, allen kwamen hierin overeen dat zij het onbelangwekkende denkbeeld verwierpen van den schoolmeester, dat de wolven toen toevallig wel eens geen honger konden hebben gehad. ☒ Toevallig was zelfs deze rationeele verklaring van Kane ver van de waarheid. De waarheid was dat de groote wolf zijn voordeel had gedaan met zijn periode van gevangenschap bij een despotiek man. In zijn schranderen kop was het besef — misschien vaag, maar daarom niet minder effectief, — doorgedrongen, dat als hij eenmaal goed en wel was gewekt, de wraak van den mensch onweerstaanbaar zou zijn en onontkoombaar. Dit besef had hij ook den troep weten bij te brengen. Dat was voldoende. Want, natuurlijk, was het voor 't meest elementaire brein onder de jagende, vechtende dieren des wouds duidelijk, dat de zekerste wijze om de wraakzucht van den mensch op te wekken, was de jongen van den mensch aan te vallen. Het verstand dat er lag achter den breiden, gewelfden schedel van den Grijzen Meester kon nog wel ingewikkelder en minder voor de hand liggende conclusies aan dan deze.

(wordt vervolgd.)